

2010 m. I ketvirčio bankų veikimo apžvalga.

I dalis. Pinigų kiekio kaita

Reziumė ir svarbesni pastebėjimai

Šių metų pirmojo ketvirčio nominalus BVP buvo 20,6 mlrd. Lt, t. y. 2,8 mlrd. Lt mažesnis, nei praėjusį IV-jį ketvirtį. Realus BVP *sumažėjo* net 12,9 %, t. y. *ir šių metų BVP mažėjimas liko panašus į praėjusių metų (-14,8 %) jo mažėjimą !!!*

Kalboms apie labai pageidaujamą ekonomikos atsigavimą ar net jos kritimo stabilizaciją ar kažkokio, nežinia jau kelinto nuo kritimo pradžios, „dugno“ pasiekimą pagrindo, deja, nėra. Deja, *sėkmingai krentame toliau!!!* Ir nuo to fakto niekaip negelbsti bet kokie ekonometriniai sezoniškumo ir darbdienių skaičiaus įtakos BVP kritimui koregavimai (net iki - 4,1 %, t. y. mažinant ir gražinant jo kritimą net 3 kartus!!!). Juk nuo tokių „koregavimų“ biudžetų ūkio subjektų pajamos niekaip ir niekada nedidėja. O valdžios sektoriaus pirmojo ketvirčio deficitas jau 2,1 mlrd. Lt, 2,2 % prognozuojamo (ir taip pat dar iliuzinio) 2010 metų BVP (93,8 mlrd.. Lt) (vz.lt. 2010 04 30).

Reikšmingą I-jo ketvirčio BVP kritimą (-12,9%) patvirtina ir analogiškas (-12,6 %) visų rūšių mokėjimų ne grynaisiais pinigais per veikiančius bankus mažėjimas.

O kaip kito šalies ekonomiką aptarnaujantis pinigų kiekis?

Šių metų pirmąjį ketvirtį BVP *sumažėjus* 12,9 %, pinigų kiekį šalies ekonomikoje apibūdinantis indikatorius – nominalus plačiųjų pinigų P3 *vidutinis ketvirčio* likutis, analogiškai, *padidėjo* 3 %. Tai reiškia, kad bendroji pinigų infliacija pirmąjį š. m. ketvirtį turi būti matuojama net 19 %, vietoje 1,1 % ketvirčio vartojimo infliacijos.

Pinigų kiekį šalies ekonomikoje *ne didino* ir negalėjo didinti ūkio subjektų (įmonių ir namų ūkių) indėliai, nes:

- 1) jiems atsirasti nebuvo pakankamo pajamų ir uždarbių didėjimo; priešingai, toliau vyko ekonomikos kritimas, lydimas pajamų ir uždarbių bei dirbančiųjų skaičiaus mažėjimo;
- 2) net ir esant tam tikram pajamų dydžiui bei lygiui, didelė jų dalis buvo nukreipiama skolų bankams gražinimui. Tik per pirmąjį š. m. ketvirtį įmonės ir namų ūkiai bankams gražino virš 1,1 mlrd. Lt gautų paskolų;

Pinigų kiekio šalies ekonomikoje *nedidino* ir negalėjo didinti bankų kreditai, nes:

- 1) bankai ir toliau taikė šalies ūkio subjektams skolinimo embargą;
- 2) buvo reikšmingai mažinami bankų kredito išteklių bent dėl dviejų priežasčių:
  - a) dėl kapitalo ir atsargų didinimo, kurie tik per pirmąjį ketvirtį padidėjo net 7,3 % (per praėjusius metus +31,4 %) ir jau viršijo 13 % kredito išteklių ir
  - b) dėl reikšmingo kredito išteklių šaltinio – išorės lėšų (motininių bankų lėšų) labai spartaus mažėjimo: motininių bankų lėšų likučiai tik per ketvirtį sumažėjo beveik 3,5 mlrd. Lt, t. y. net 55 % praėjusių metų metinio mažėjimo (-6,3 mlrd. Lt) !!! Išorės lėšų dalis bankų kredito ištekliuose sumažėjo iki 38,8 % šio ketvirčio pabaigoje, kai dar praėjusių metų liepą jie sudarė dar 46,3 %.

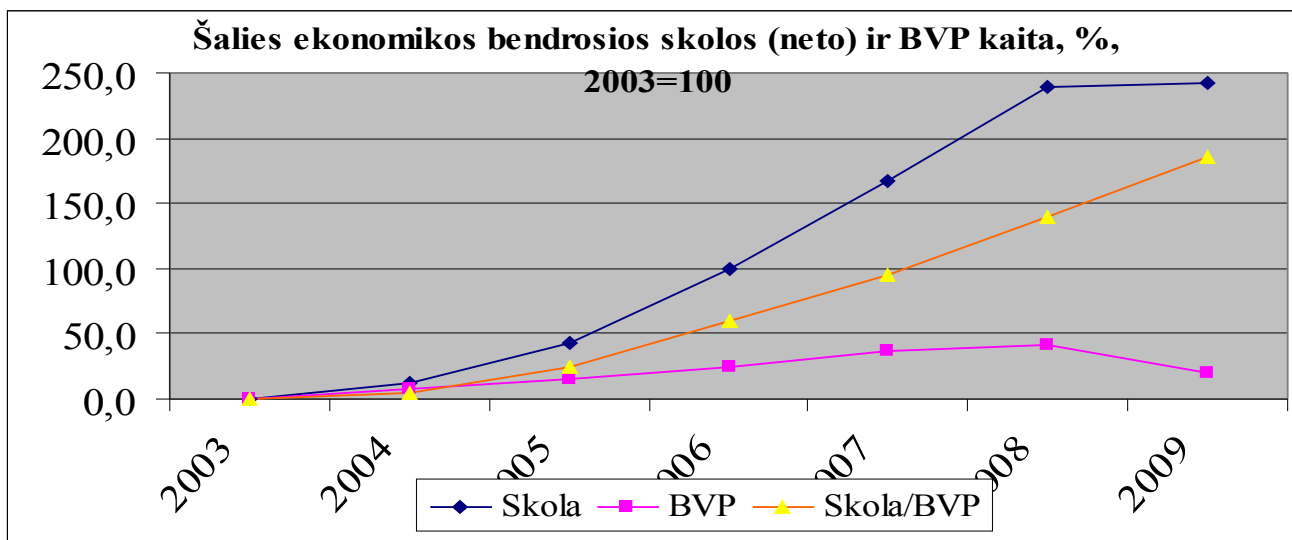
Didžiausia užsienio (motininių) bankų indėlių suma šalies bankuose buvo 2008 m. spalio pabaigoje: 39,1 mlrd. Lt. Iki šių metų kovo pabaigos ji sumažėjo 9,4 mlrd. Lt, arba 24 %. Vyksta intensyvus užsienio bankų lėšų bėgimas iš šalies ekonomikos.

Pinigų kiekį šalies ekonomikoje **didino** pinigų importas, ir ypač – valdžios skolinimasis bei ES paramos bei emigrantų lėšos.

Valdžios (centrinės ir vietos) užsienio skola praėjusiais metais padidėjo 9,2 mlrd. Lt arba beveik 96 %. Bendra valdžios skola, t. y. įskaitant ir skolas vietiniams bankams, pirmojo ketvirčio pabaigoje jau viršijo 24 mlrd. Lt. Ir nerodo jokių mažėjimo požymių. Bet svarbu tai, kad valdžios skolos ir BVP santykis (valdžios prasiskolinimo laipsnis) **padidėjo**, palyginti su 2008 m., net **2 kartus!!!**

Didelė ir grėsmingai didėjanti **bendroji šalies ekonomikos skola**, kurią sudaro ne tik bankų vidaus kreditas (šių metų pradžioje 68,5 mlrd. Lt), bet ir ūkio subjektų skolinimasis iš kitų šaltinių: kitų finansinių įmonių (5,8 mlrd. Lt), įmonių skolinimasis užsienyje (5,6 mlrd. Lt), valdžios skola užsienyje (18,9 mlrd. Lt). Bendroji šalies ekonomikos skola (neto) t. y. iš bendrosios šalies ekonomikos skolos (bruto) atėmus finansinių korporacijų užsienio skolas, kurios naudojamos teikti paskolas rezidentams, t. y. perskolinimui, praėjusių metų pabaigoje jau pasiekė 110,3 mlrd. Lt. Praėjusių, 2009 m., nominalus BVP buvo 92,4, o realus 68,9 mlrd. Lt. Tuomet praėjusių metų bendroji šalies ekonomikos skola (neto) sudarė 119 % nominalaus ir 160,2 % realaus BVP. Šalies ekonomikos bendrosios skolos (neto, vidutinė metų) ir BVP kaitą matome grafike Nr. 1:

Grafikas Nr. 1.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų statistika, Lietuvos finansinės sąskaitos, Išorės sektoriaus statistika.

Pinigų kiekio ir jų pasiūlos didėjimas reikšmingai krentant šalies ekonomikai toliau didina vartojimo infliaciją, mažina pinigų perkamąją galią, sudaro realias prielaidas infliacijai peraugti į hiperinfliaciją ir ekonomikos stagfliciją.

„Mūsų Vyriausybei teko nedėkingas uždavinys gelbėti šalį iš krizės, kokios nebuvo galbūt per visą Nepriklausomybę. Lietuvą, lygiai taip pat kaip ir galingiausias pasaulio valstybes, krizė skaudžiai baudė už ūkio augimo metais susiformavusį įprotį neskaičiuoti pinigų, gyventi „iki pirmadienio“ ir **skolon**, kai principas „po mūsų nors ir tvanas“ išgalėjo neatsakingoje ir išlaidžioje ankstesnėje finansų ir ūkio politikoje“, – pristatydamas Vyriausybės metinę ataskaitą Seime sakė Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius.

Tik kažin, ar bent kiek realiai pavyko pakeisti tai, apie ką čia kalbama jau būtajame laike?

XXX

Pinigų kiekį šalies ekonomikoje apibūdinantis indikatorius – nominalus pinigų junginys P3 (platieji pinigai), per pirmąją šių metų ketvirtį **sumažėjo** gan santūriai: 175 mln. Lt, arba 0,4 %, kai per paskutinius tris praėjusių metų mėnesius (per IV ketvirtį) padidėjo net 3,3 mlrd. Lt, 7,9 %. Pinigų kiekio mažėjimą sąlygojo iki 2 m. trukmės indėlių likučių mažėjimas sausio ir kovo mėn. ir reikšmingas einamųjų sąskaitų ir vienadienių indėlių likučių mažėjimas sausio mėn. (lentelė Nr. 1):

Lentelė Nr. 1.

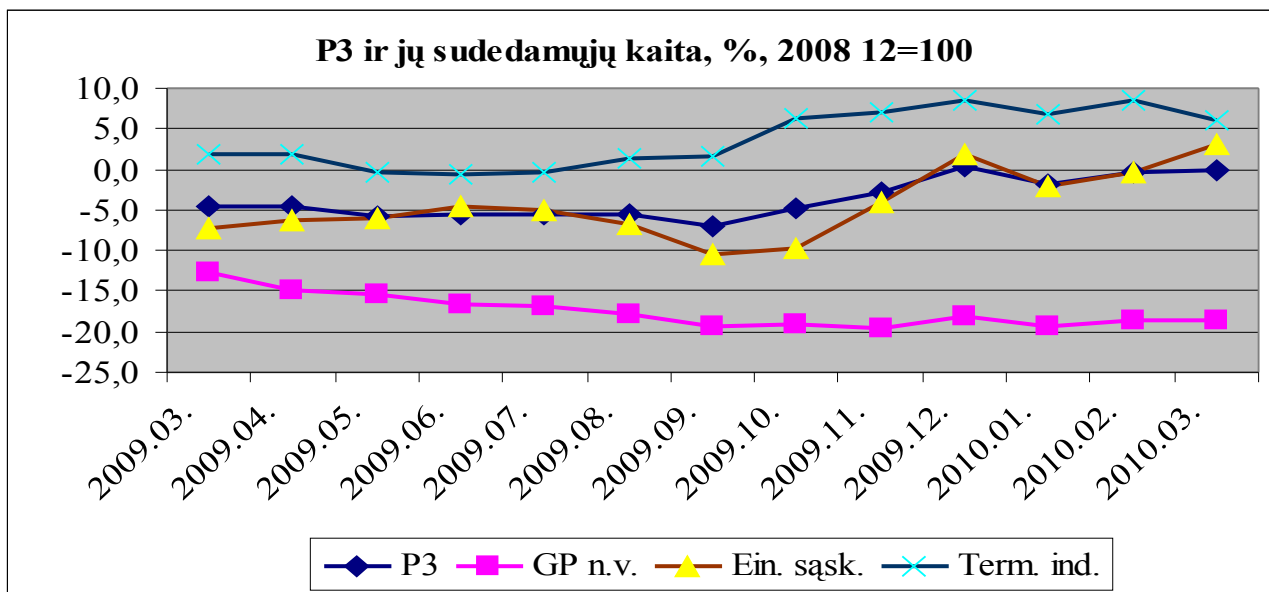
	Viso P3	Iš jų				
		grynieji pinigai apyvartoje	einamųjų sąskaitų, vienadieniai indėliai	iki 2 m. trukmės indėliai	įspėjamieji iki 3 mėn. indėliai	skolos vertybiniai popieriai iki 2 m.
2010 m. kovo pabaigoje						
mln. Lt	44007	6944	15176	20957	138	510
struktūra, %	100	15,8	34,7	47,6	0,3	1,2
Pokytis:						
nuo 2010 m. pradžios						
mln. Lt	-175	-27	197	-459	-30	67
%	-0,4	-0,4	1,3	-2,1	-17,8	15,1
sausio mėn.						
mln. Lt	-978	-95	-580	-301	-19	-2
%	-2,2	-1,4	-3,8	-1,4	-11,3	-0,5
vasario mėn.						
mln. Lt	668	64	252	309	-1	12
%	1,5	0,9	1,7	1,5	-0,7	2,7
kovo mėn.						
mln. Lt	135	4	525	-467	-10	57
%	0,3	0,1	3,6	-2,2	-6,7	12,5

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelė 2.4.1.; 2.4.2.

Per visus praėjusius metus plačių pinigų kiekis šalies ekonomikoje padidėjo labai santūriai: vos 119 mln. Lt, arba tik + 0,3 %.

Toliau vyko plačių pinigų junginio (P3) kaitos struktūriniai pokyčiai, ką ir matome jo pagrindinių sudedamųjų (sudarantių 98 % jų sumos) kaitoje šiais metais grafike Nr. 2:

Grafikas Nr. 2.

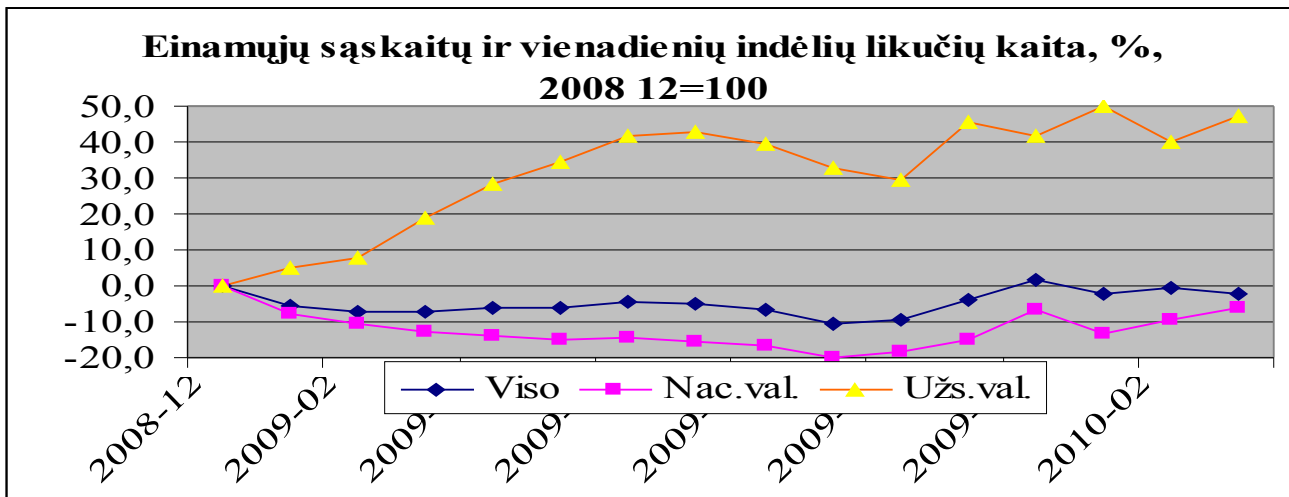

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelių 2.4.1. ir 2.4.2. pagrindu. GP n. v. - gryniesi pinigai apyvartoje nacionaline valiuta; Ein. sąsk. – einamųjų sąskaitų ir vienadienių indėlių likučiai; Term. ind. – iki 2 m. trukmės indėlių likučiai.

Grynujų nacionalinių pinigų apyvartoje (išleisti už komercinių bankų ribų) likutis (o jis plačiuose piniguose jau sudaro tik 15,8 %, palyginti su 19,3 % prieš metus) per praėjusius tris mėn. ne mažėjo.

Einamųjų sąskaitų ir vienadienių indėlių (sąskaitiniai apyvartiniai pinigai) likučių santūrų (1,3 %) didėjimą praėjusiame ketvirtyje lėmė spartesnis likučių užsienio valiutomis (+3,8 %), nei likučių nacionaline valiuta (+0,5 %), didėjimas, ką ir matome grafike Nr. 3:

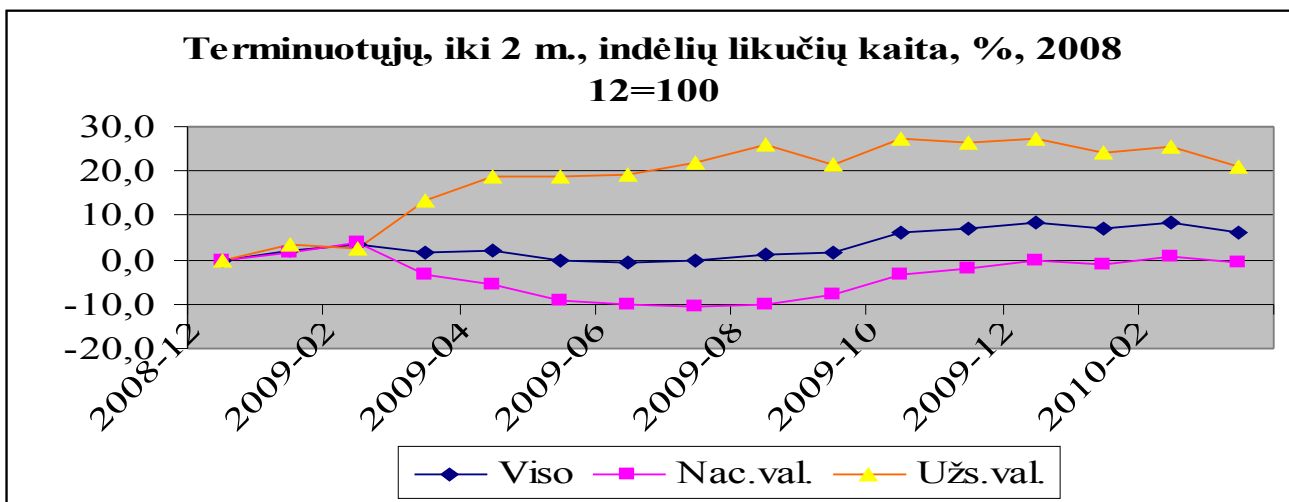
Grafikas Nr. 3.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelės 2.4.2. pagrindu. %

Terminuotųjų indėlių likučių reikšmingą (- 2,1 %) *mažėjimą* praėjusiame ketvirtyje lėmė indėlių užsienio valiutomis reikšmingas (-5,0 %) mažėjimas, lydimas likučių nacionaline valiuta santūriai mažėjimu (-0,5 %), ką ir matome grafike Nr. 4:

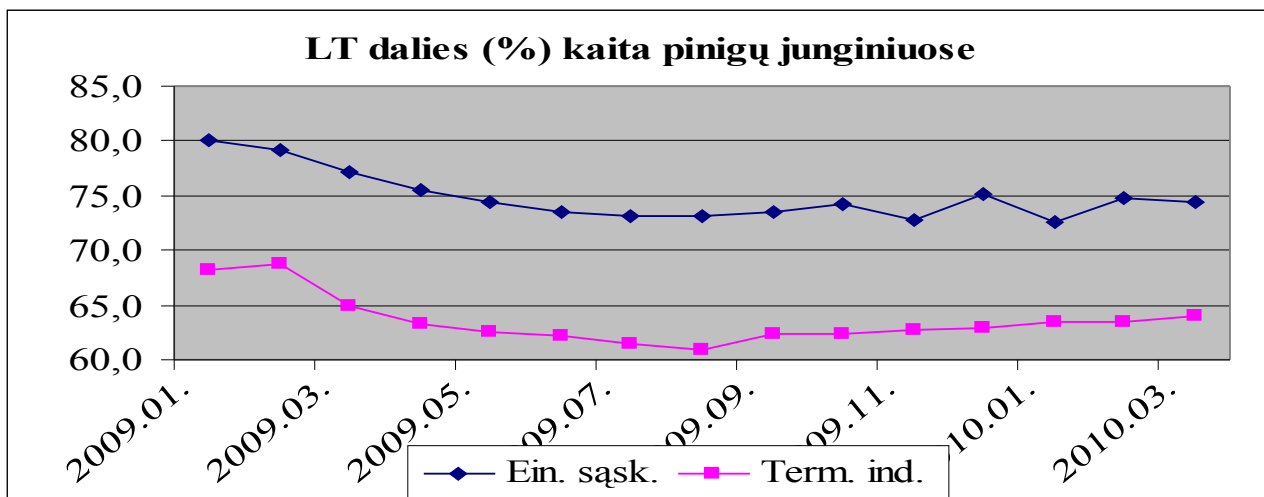
Grafikas Nr. 4.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelės 2.4.2. pagrindu.

Nacionalinių pinigų (LT) išstūmimo užsienio valiutomis iš einamųjų sąskaitų ir vienadienių indėlių (Ein. sąsk.), ir iki 2 m. trukmės indėlių (Term. ind) procesą matome šiame grafike:

Grafikas Nr. 5.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, lentelės 2.4.2. pagrindu.

Kalbant apie plačių pinigų (P3) likučio mažėjimą pirmajame šių metų ketvirtyje dėl indėlių (terminuotųjų ir einamųjų sąskaitų) likučių kaitos, svarbu žinoti, kieno (kurie) indėliai tai lėmė? O tai matome lentelėje Nr.2:

Lentelė Nr. 2.

	Rezidentų indėliai	iš jų				
		namų ūkių	įmonių	valdžios**	Sodros	finansinių tarpininkų
2010 m. kovo pabaigoje						
mln. Lt	39606*	25581	9092	2888	567	1478
struktūra, %	100	64,6	23,0	7,3	1,4	3,7
Pokytis						
nuo 2010 m. pradžios						
mln. Lt	270	56	-314	816	-62	-225
%	0,7	0,2	-3,3	39,4	-9,9	-13,2
sausio mėn.						
mln. Lt	-506	-363	-393	542	-155	-132
%	-1,3	-1,4	-4,2	26,2	-24,7	-7,8
vasario mėn.						
mln. Lt	514	495	-60	81	99	-105
%	1,3	2,0	-0,7	3,1	20,9	-6,7
kovo mėn.						
mln. Lt	262	-76	139	193	-6	12
%	0,7	-0,3	1,6	7,2	-1,1	0,8

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelė 2.7.1.

)* be PFI indėlių

)** centrinės + vietos valdžios

Matome, kad pagrindinių bankų indėlininkų – įmonių ir namų ūkių (sudarančių daugiau nei 87 % visų rezidentų indėlių) indėlių likučiai per šių metų pirmąjį ketvirtį sumažėjo 258 mln. Lt, jų tarpe įmonių indėlių likučiai sumažėjo 314 mln. Lt, arba 3,3 %, o namų ūkių indėlių likučiai padidėjo vos 0,2 %.

Ir reikšmingiausiai didėjo valdžios (centrinės ir vietos) indėlių likučiai: +816 mln. Lt, arba net +39,4 %. Bet džiaugsmą tokių indėlių didėjimu kartina žinojimas, kad didžioji jų dalis – visų mokesčių mokėtojų vardu *skolinti pinigai*.

Pinigų kiekio šalies ekonomikoje negalėjo padidinti ir bankų *vidaus kreditas*, kadangi jis taip pat reikšmingai mažėjo: per ketvirtį – 911 mln. Lt, arba – 1,3 %:

Lentelė Nr. 3

	Vidaus kreditas	iš jo paskolos					
		įmonėms	namų ūkiams	valdžiai *	būstui	vartojimui	finansiniams tarpininkams
2010 m. kovo pabaigoje							
mln. Lt	67606	31833	28480	4814	20759	3364	2473
%	100	47,1	42,1	7,1	30,7	5,0	3,7
Pokytis:							
nuo 2010 m. pradžios							
mln. Lt	-911	-725	-413	469	250	-180	-248
%	-1,3	-2,2	-1,4	10,8	1,2	-5,1	-9,1
sausio mėn.							
mln. Lt	-81	1,0	-136	274	266	-63	-220
%	-0,1	0,0	-0,5	6,3	1,3	-1,8	-8,1
vasario mėn.							
mln. Lt	-13	-165	-144	117	-19	-63	181
%	-0,0	-0,5	-0,5	2,5	-0,1	-1,8	7,2
kovo mėn.							
mln. Lt	-817	-561	-133	78	3	-54	-209
%	-1,2	-1,7	-0,5	1,7	0,0	-1,6	-7,8

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelės 2.4.5. ir 2.5.5.

)* centrinė + vietos + Sodra.

Dėl vidaus kredito likučio mažėjimo, kaip ir anksčiau, pakankamai pagrįstai galima ir toliau priekaištauti šalyje veikiantiems bankams, kurie, iki 2008 m. vidurio beatodairiškai dalinę kreditus, staiga, be įtikinamų paaiškinimų, „sugriežtino“ skolinimą ir tokią skolinimo „politiką“ taiko ir lyg šiol.

Bet vidaus kredito likučių mažėjimą, kaip minėta jau ankstesnėse bankų veikimo apžvalgose, jau laikas vertinti ir kaip reikšmingą skolininkų – įmonių ir namų ūkių atsigavimo faktorių - jų **skolų bankams gražinimo** procesą. Bankų paskolų gražinimas vyksta sunkiai ir skausmingai, ekonomikos nuosmukio sąlygomis, lydydamas didėjančiu bankrotų ir turto areštų bei varžytinių skaičiumi.

Beveik penkerius metus dosniai teikę paskolas, bankai išmokė Lietuvos žmones ir verslą gausiai skolintis, net ne visada realiai galvojant apie skolų gražinimą. Daugiau nei pusė (55 %) užimtųjų šalies ūkyje tapo bankų skolininkais, t. y. priklausomi nuo bankų. Bet jau vyksta paskolų gražinimas, ką ir matome šioje lentelėje (laikotarpio pabaigoje):

Lentelė Nr. 4.

	2003	2008	2009 09	2008/2003	2009 12	2009/2008
Fiziniai asmenys, tūkst. vnt.	165	776	764	4,7 k.	714	- 7,9
Jų vidutinė skola, tūkst.. Lt	14,6	36,7	36,1	2,5 k.	39,4	7,3
Juridiniai asmenys, tūkst.. vnt.	12,2	29,8	28,8	2,5 k.	23,5	- 21,1
Jų vidutinė skola, tūkst.. Lt	744	1356	1313	1,8 k.	1506	11,0

Šaltinis: Lietuvos bankų asociacijos interneto svetainė.

Fizinių asmenų, skolingų bankams, skaičius per praėjusius metus sumažėjo net 50 tūkstančių ir tai sumažino dirbančiųjų, priklausomų nuo bankų malonės, dalį nuo 55% metų pradžioje iki 52,4 % metų pabaigoje.

Bene reikšmingiausiai nuo skolų bankams vaduojasi verslas: juridinių asmenų – bankų skolininkų skaičius per metus sumažėjo net 5,3 tūkstančio vienetų, arba daugiau nei penktadaliu. Tiesa, nėra žinoma, kokią jų dalį ištiko bankrotas.

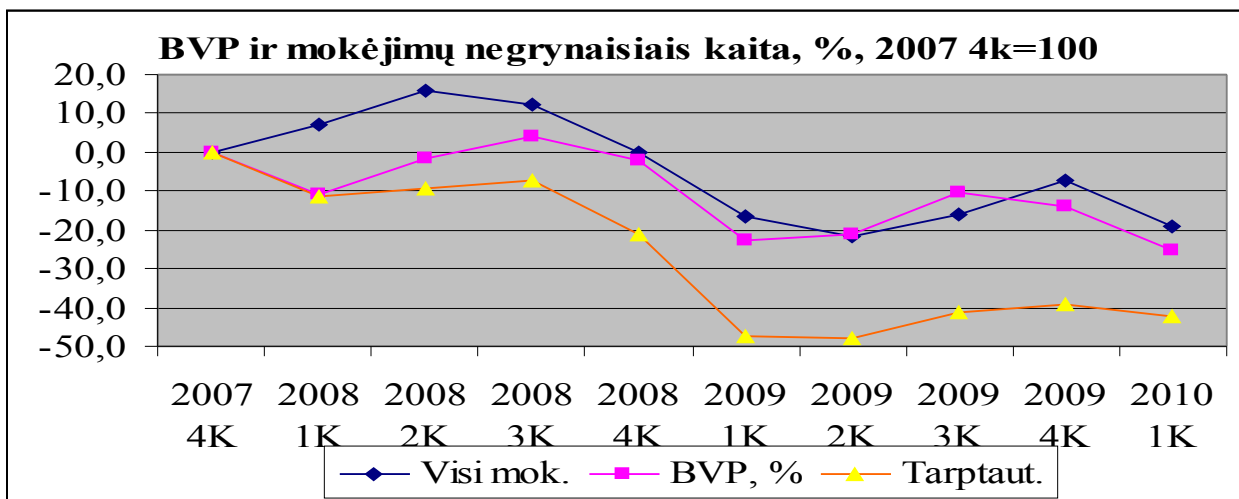
Šalies įmonės ir namų ūkiai, kurių išsipareigojimai bankams sudaro dar daugiau nei 89 % vidaus kredito sumos, tik per praėjusį ketvirtį sugebėjo bankams gražinti daugiau nei 1,1 mlrd. Lt skolų !!! **Skolų gražinimo ir išsivadavimo nuo bankų priklausomybės procesas TESIĖSI ir praėjusį šių metų ketvirtį!!!** Sunkiai, vos po 0,5 % punkto kas mėn., mažino priklausomumą bankams namų ūkiai. Vasario-kovo mėn. paspartėjo įmonių skolų bankams gražinimas. Ir tik valdžios skolos ir priklausomumas bankams per ketvirtį padidėjo beveik 11 %.

Bankų suteiktų paskolų gražinimui, be abejo, ūkio subjektų buvo naudojamos pirmiausiai uždirbtos lėšos kuriant naują pridėtinę vertę (BVP), todėl ir dėl tos priežasties jos, t. y. ūkio subjektų gaunamos pajamos, negalėjo reikšmingai didinti jų indėlius bei plačiųjų pinigų P3 kiekį.

Pinigų kiekį šalies ekonomikoje negalėjo didinti ekonomikos atsigavimas ar net augimas. Nes, kaip jau minėta apžvalgos pradžioje, šių metų pirmojo ketvirčio nominalus BVP buvo 2,8 mlrd. Lt mažesnis, nei praėjusį IV-jį ketvirtį. Tai reiškia, kad šalies ūkio subjektai (įmonės, namų ūkiai, visi biudžetai) gavo (pagamino, sukūrė) pajamų **mažiau**, nei praėjusį ketvirtį. Reikšmingą I-jo ketvirčio BVP kritimą (-12,9%) patvirtina ir analogiškas (-12,6 %) visų rūšių mokėjimų negrynaisiais pinigais mažėjimas, ką ir matome grafike Nr. 6. Be to, mokėjimų negrynaisiais pinigais apimčių mažėjimas 2010 m. I ketv. palyginus su 2009 m. I ketv. (-2,7%) patvirtina ir analogišką I ketvirčio BVP kritimą (-2,9%).

Grafikas Nr. 6.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Mokėjimo priemonių statistika.

Bankų suteiktų paskolų gražinimas turėtų didinti bankų kredito išteklius bei mažinti jų panaudojimo laipsnį. Deje, bet vyksta, visiškai priešingi procesai, ką ir matome lentelėje Nr.5 :

Lentelė Nr. 5.

	Kredito ištekliai	iš jų				iš jų bankams
		kapitalas ir atsargos	rezidentų indėliai	išorės įsipareigojimai		
2010 m. kovo pabaigoje						
mln. Lt	84173	11028	40462	32683	29796	
%	100	13,1	48,1	38,8	35,4	
Pokytis:						
Nuo 2010 m. pradžios						
mln. Lt	-1969	746	589	-3304	-3499	
%	-2,3	7,3	1,5	-9,2	-10,5	
sausio mėn.						
mln. Lt	-668	86	-358	-396	-501	
%	-0,8	0,8	-0,9	-1,1	-1,5	
vasario mėn.						
mln. Lt	-286	99	548	-941	-1136	
%	-0,3	1,0	1,4	-2,7	-3,3	

kovo mėn.					
mln. Lt	-1015	561	399	-1967	-1862
%	-1,2	5,4	1,0	-5,7	-5,9

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelės 2.2.2. ir 2.2.4.

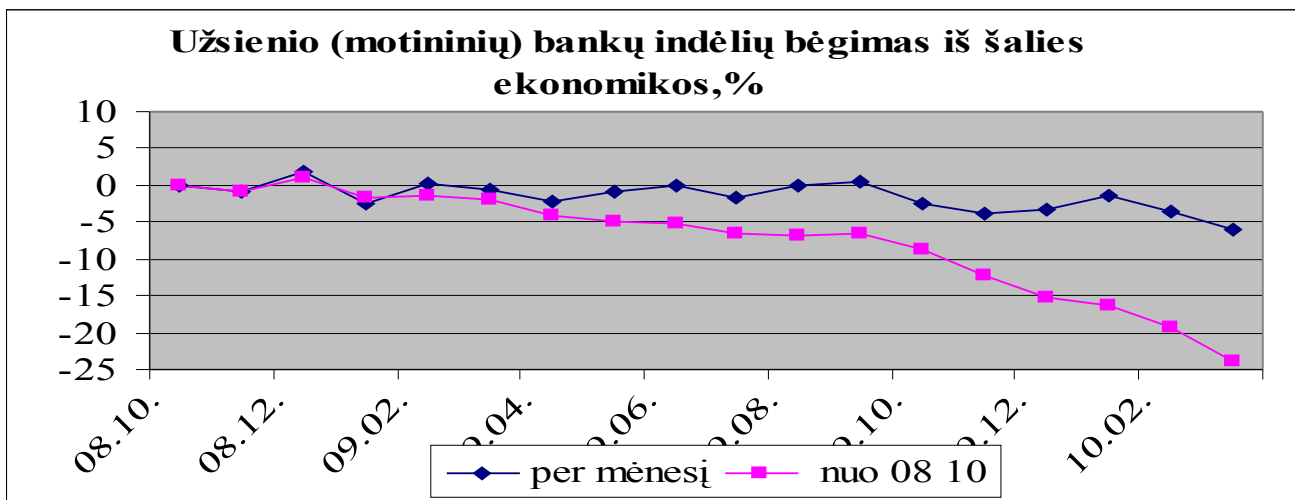
Praėjusiais metais įmonėms sumažinus savo skolas bankams 3,2 mlrd. Lt, namų ūkiams – dar beveik 1,3 mlrd. Lt (viso vidaus kredito mažėjo 5,3 mlrd. Lt), didėjant įmonių ir namų ūkių indėlių bei viso plačiųjų pinigų junginiui P3 likučiams, bankų kredito ištekliai nei adekvačiai nei panašiai **nepadidėjo**. Priešingai, jie **sumažėjo** 686 mln. Lt, arba -0,8 %. Ir tai įvyko iš esmės dėl reikšmingo (-6,1 mlrd. Lt, arba – 14,5 %) išorės lėšų šalies bankuose (o jie sudaro beveik 42 % kredito išteklių) sumų sumažėjimo. Motininių bankų indėlių likučiai sumažėjo jau net 6,3 mlrd. Lt, arba 16,0 %. Ir paminėti „mažėjimai“ kaip tik buvo reikšmingi spalio – gruodžio mėn.

Taip buvo praėjusiais, 2009 metais.

Gi šių metų tik pirmąjį ketvirtį įmonėms ir namų ūkiams savo išsipareigojimus bankams sumažinus daugiau nei 1,1 mlrd. Lt, vidaus kreditui sumažėjus 911 mln. Lt, o pagrindinių bankų indėlininkų – įmonių ir namų ūkių (sudarančių daugiau nei 87 % visų rezidentų indėlių) indėlių likučiams sumažėjo 258 mln. Lt, bankų kredito ištekliai **sumažėjo** beveik 2 mlrd. Lt – beveik 3 kartus daugiau, nei per visus praėjusius 2009 metus (-686 mln. Lt) !!! Ir tam vėl reikšmingos įtakos turėjo bankų išorės išsipareigojimų drastiškas mažėjimas: per ketvirtį -3,3 mlrd. Lt, arba -9,2 %. **Motininių bankų lėšų likučiai tik per ketvirtį sumažėjo beveik 3,5 mlrd. Lt, t. y. net 55 % praėjusių metų metinio mažėjimo (-6,3 mlrd. Lt) !!!**

Didžiausia užsienio (motininių) bankų indėlių suma šalies bankuose buvo 2008 m. spalio pabaigoje: 39,1 mlrd. Lt. Iki šių metų kovo pabaigos ji sumažėjo 9,4 mlrd. Lt, arba 24 %. Jos dalis bankų kredito ištekluose sumažėjo nuo 45,5 % 2008 m. spalio mėn. iki 35,4 % dabar. Užsienio bankų lėšų bėgimą iš šalies ekonomikos matome grafike Nr. 7:

Grafikas Nr. 7.

Šaltinis: Lietuvos banko interneto svetainė, Statistika, Pinigų finansinių institucijų balanso ir pinigų statistika, lentelės 2.2.4. duomenų pagrindu.

Bankų kredito išteklių panaudojimo laipsnis (vidaus kredito ir kredito išteklių likučių santykis) **pablogėjo** nuo 85,0 % praėjusių metų pradžioje iki 80,3 % dabar. O tai gali reikšti, kad bankai tikrai turi skolinimui laisvų pinigų, bet juos tiems tikslams ne naudoja, kartu prarasdami palūkanų pajamas bei skolinimo pelnus.

Pinigų kiekį šalies ekonomikoje (įmonių ir namų ūkio indėliai, platieji pinigai P3) ir pinigų pasiūlą aplamai reikšmingai didino pinigų importas bei jo didėjimas, kurį matome šioje lentelėje:

Lentelė Nr. 6.

Per laikotarpį (likučių pasikeitimas), mln. Lt	2008	2008/ 2007, +,-, %	Per 2004- 2008	2009	2009/ 2008 +,-, %	Per 2004 – 2009
ES paramos lėšos einamojoje ir kapitalo sąskaitose	3643	-1,6	12999	5888	1,6 k.	18888
Privačių asmenų lėšos, gautos iš užsienio	2993	1,6	9295	2417	-19,2	11712
Iš viso „dovanotų“ lėšų	6636	-0,2	22294	8305	25,2	30600
Uždienio lėšos (bendroji šalies skola), iš viso	8636	-59,1	56552	12	-99,9	56564
- PFI (uždienio bankų pinigai)	8871	- 25,2	37257	-5923	x	31334
- kitų finansų įmonių (išskyrus PFI)	735	- 80,0	8076	-2716	x	5360
- kitos įmonės ir institucijos	-530	x	1282	-2003	x	-721
valdžia (įskaitant ir paskolas su valstybės garantija)	-1848	x	1912	9236	x	11148

<i>Tiesioginės užsienio investicijos</i>	<i>-3913</i>	<i>x</i>	<i>17892</i>	<i>1690</i>	<i>x</i>	<i>19582</i>
<i>Iš viso pinigų importas („dovanoti“ pinigai, užsienio lėšos, tiesioginės užsienio investicijos)</i>	<i>11359</i>	<i>-66,9</i>	<i>96738</i>	<i>10008</i>	<i>-11,9</i>	<i>106764</i>

Šaltinis: LB interneto svetainės, Mokėjimų balanso statistikos duomenų pagrindu.

Praėjusiais metais nominaliam BVP sumažėjus, palyginti su 2008 m., 17,3 %, o realiam – 14,8 %, šalies ekonomika (ūkio subjektai bei visi biudžetai) negavo (neteko) per 19,2 mlrd. Lt pajamų. Tą netektį iš dalies kompensavo pinigų importas, kuris praėjusiais metais pasiekė 10 mlrd. Lt., nors ir 11,9 % mažiau, nei pernai. Per šešis praėjusius metus pinigų importas šalies ekonomiką papildė beveik 107 mlrd. Lt.

Pinigų importo dydį reikšmingai „palaikė“ ES paramos lėšų įplaukų didėjimas: pernai jų gauta beveik 5,9 mlrd. Lt - 1,6 karto daugiau, nei 2008 m. Per beveik šešis narystės ES metus ES paramos lėšų šalies ekonomika gavo beveik 18,9 mlrd. Lt.

Tenka tik apgailestauti, kad lyg šiol nieko nežinoma apie tokių lėšų panaudojimo šalies ekonomikos skatinimui bei gaivinimui *efektyvumą*, t. y. nežinoma, kiek ES projektų užtikrino visiškai naujų ir papildomų darbo vietų sukūrimą, naujų produktų bei naujų, *didelės pridėtinės vertės*, gamybų bei technologijų įsisavinimą; kiek naujose darbo virtose bei technologijose kasmet gaminama *papildomos* pridėtinės vertės (BVP)?

Pinigų importą reikšmingai gausino ir privačių asmenų pervedimai iš užsienio: praėjusiais metais tokių lėšų gauta per 2,4 mlrd. Lt; per praėjusius šešis metus tokios lėšos šalies ekonomiką papildė ne mažiau 11,7 mlrd. Lt.

Praėjusiais metais reikšmingai mažėjo užsienio bankų bei kitų finansinių įmonių bei įmonių apamai pinigų importas. Vien tik šalyje veikiančių bankų išorės įsipareigojimai sumažinti 5,9 mlrd. Lt . Tik užsienio (motininių) bankų indėliai šalies bankuose sumažinti 6,3 mlrd. Lt.

Ir tik valdžios skolinimasis (įskaitant ir paskolas su valstybės garantija), t. y. valdžios pinigų importas, reikšmingai didėjo: per praėjusius metus + beveik 9,2 mlrd. Lt. Valdžios skola užsieniui IV – jo ketv. pabaigoje jau viršijo 18,9 mlrd. Lt ir per šešis metus padidėjo per 11,1 mlrd. Lt. Prie paminėtos (18,9 mlrd. Lt) valdžios užsienio skolos dar pridėkime 4,8 mlrd. Lt (2010 03) valdžios skolą vietiniams bankams, tuomet bendroji valdžios skola jau artės prie 24 mlrd. Lt., ne rodydama jokių mažėjimo požymių: per praėjusius metus ji padidėjo 10,2 mlrd. Lt, arba net **1,8 karto !!!** . Valdžios skolos ir BVP santykis (valdžios prasiskolinimo laipsnis) *padidėjo*, palyginti su 2008 m., net **2 kartus!!!**

Ir paskutiniu pinigų kiekio (P3) šalies ekonomikoje didėjimo veiksmu ir šaltiniu turėtų būti įvardijamas ... masinis taupymas bei visokeriopas išlaidų mažinimas net ir mažėjant pajamoms bei uždarbiams. *Vyksta reikšmingas vartojimo mažinimas*, palyginti su palaidu (finansine prasme) ar net besaikiu vartojimu 2007 – 2008 metais. O tai niekaip neskatina ir neskatinis ekonomikos atsigavimą bei augimą.

Vidutiniam metų (kad būtų palyginama su BVP už metus) pinigų kiekiui (P3) 2009 m. sumažėjus, palyginti su 2008 m., tik 5 %, (kaitos indeksas 0,95, o įvertinus dar ir grynujų pinigų užsienio valiutomis įtaką – kaitos indeksas būtų 0,965), o BVP sumažėjus 14,8 % (kaitos indeksas 0,852), bendrąją pinigų infliaciją galima būtų matuoti net 12 – 14 %, vietoje 4,5 % VKI.

Šių metų pirmojo ketvirčio BVP sumažėjus, palyginti su praėjusiu, 2009 m. IV ketvirčiu, 12,9 % (kaitos indeksas 0,871), plačiųjų pinigų P3 vidutinis ketvirčio likutis, analogiškai, *padidėjo* 3 %

(kaitos indeksas 1,03). Tai reiškia, kad bendroji pinigų infliacija turi būti matuojama net 19 % (1,03/0,871), vietoje 1,1 % ketvirčio VKI.

Pinigų kiekio ir jų pasiūlos šalies ekonomikoje kaita, ne adekvati ekonomikos (BVP) augimui, skatina infliaciją, nes **INFLIACIJA – tai PINIGŲ nuvertėjimas, iššauktas jų PERTEKLIUMI, palyginti su prekių ir mokėjimų apyvartos poreikiu.** Vartojimo ir kitokių kainų didėjimas yra PINIGŲ PERTEKLIUS išdava bei pasekmės. Juk net pats žodis „infliacija“, lot. inflatio, reiškia išpūtimą, kalbant apie pinigų kiekį (defletio – jų nupūtimas).

VI. Trukšinas,
Statistikas,
Nepriklausomas analitikas.
vtruksinas@cable.net.lt
861630959
2010 05 03